

Литвинов Олексій Миколайович,

завідувач кафедри кримінального права і криминології Харківського національного університету внутрішніх справ, відповідальний секретар Криминологічної асоціації України, доктор юридичних наук, професор;

Гладкова Євгенія Олексіївна,

старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

РОЛЬ ВЗАЄМОДІЇ З МАС-МЕДІА В ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Анотація. Розглянуті проблеми, пов'язані із взаємодією правоохоронних органів із засобами масової інформації у сфері протидії злочинності, передусім – відсутність партнерських відносин, взаємна недовіра, нестача спільного бачення роботи у даній сфері. Запропоновано окремі шляхи налагодження такої взаємовигідної співпраці.

Ключові слова: правоохоронні органи, засоби масової інформації, інформаційні кампанії, злочинність.

Summary. There exist serious problems in cooperation between police and mass media, stemming from mutual distrust, frequent interest of the latter in sensational news rather than in informing the public about problems of law enforcement, certain bias towards the police in media etc. The paper provides practical advices for the police service to set up viable relations with the mass media in the sphere of crimes counteraction.

Keywords: law enforcement organs, mass media, information campaigns, crimes.

Ділова співпраця правоохоронних органів із засобами масової інформації (далі – ЗМІ), як показує практика, приносить в більшості випадків позитивні результати. У сучасних кризових умовах, що характеризуються різким загостренням криминогенної обстановки, взаємодія поліції, інших силових структур з мас-медіа вимагає негайної активізації. При цьому необхідно зосереджувати зусилля на особливо гострих напрямках, використовуючи найбільш ефективні форми і методи співпраці, адже ЗМІ з огляду на їх величезну щоденну аудиторію здатні зробити істотний внесок у справу протидії злочинності і запобігання злочинам.

Як відомо, по ходу не завжди вдало організованих демократичних перетворень в Україні протягом останніх майже трьох десятиліть вітчизняні ЗМІ нерідко діяли в умовах всюдозволеності, а точніше – безконтрольності. Працівники ЗМІ використовували те, що

силові відомства країни через відомі суспільно-політичні події дещо залякані, деморалізовані, ослаблені і як наслідок – малоефективні.

Протягом багатьох років «митці» радіо і телебачення зривали всі і всілякі «маски», «розкривали факти», «відновлювали істину», оприлюднюючи різні матеріали. Зрозуміло, в цих умовах відкрився простір для одкровенень морально нечистоплотних осіб, виступів мисливців за сенсаціями, «месників», активістів, а найчастіше просто політичних мародерів і кримінальних елементів. У той же час наполегливо замовчувалися такі факти, як, наприклад, історично стійке негативне ставлення нашого суспільства до злочинів і злочинців.

Останнім часом шляхом законодавчих змін в механізми функціонування ЗМІ та іншими добре продуманими заходами влада зуміла переломити тенденцію. Крім посилення регламентування вдалося відродити деякі елементи самоцензури та інші способи впливу на ЗМІ. А головне – вдалося зацікавити усі сторони у взаємовигідній співпраці.

Встановлюючи ділові контакти з працівниками телебачення, радіо, газет, журналів, інтернет-видань і надаючи їм необхідну інформацію про стан криміногенної ситуації, необхідно домогатися, щоб в основі повідомлень лежала об'єктивність, а не сенсаційність. Цілком ймовірно, що саме прагненням до сенсацій, бажанням кинути виклик суспільству і необхідністю підвищити рейтинг і пояснюють той факт, що деякі телевізійні компанії, газети, інтернет-портали передають значно більше інформації на підтримку вимог змінити існуюче кримінальне законодавство або лібералізувати його, ніж інформації, в якій розглядаються наслідки такої політики і пов'язана з цим шкода.

Використовуючи величезний потенціал ЗМІ, слід проводити заходи у сфері профілактики і правової освіти, спрямовані на об'єктивне інформування широкої громадськості про наслідки кримінальних діянь, що сприятиме формуванню більш раціонального підходу до боротьби зі злочинністю і дозволить уникнути сенсаційності.

Завдання засобів масової інформації в цьому напрямку повинні бути чітко визначені:

- ✓ для того, щоб домогтися результату, має бути поданий законослухняний спосіб життя в позитивному і привабливому світлі;
- ✓ користь дотримання правил поведінки повинна бути підкреслена так само, як і шкідливі наслідки, пов'язані з їх порушенням;
- ✓ надана інформація повинна бути об'єктивною, точною і достовірною;
- ✓ направлення відповідної інформації слід використовувати так, щоб підкріпити її іншими позитивними аргументами.

При цьому поліцейським слід враховувати, що представники ЗМІ, що спеціалізуються на проблемах висвітлення кримінальних подій, повинні в ній розбиратися. Для цього необхідно активно співпрацювати з:

- керівниками друкованих видань (газет, журналів і т. п.), інтернет-медіа, в яких створюються постійні рубрики з кримінальної проблематики;
- журналістами і кореспондентами, що спеціалізуються на зазначеній тематиці;
- адміністрацією регіону та органів місцевого самоврядування, яким слід запропонувати цикли передач про небезпеку злочинної поведінки із залученням педагогів, психологів, медичних працівників;
- громадськими лідерами, акторами, музичними та спортивними діячами, які пропагують нормальний стиль життя.

Суттєвою особливістю вітчизняних ЗМІ є те, що вони, до речі як і західні, і світових, демонструють явну заангажованість. Це спостерігається напередодні кожної виборчої кампанії, коли буквально вся преса займає єдину позицію на користь однієї кандидатури. До слова, лідери нації ніколи не цурались експлуатувати антикримінальні гасла.

У цих та інших численних фактах необ'єктивності, кон'юнктурності ЗМІ, які, до речі, не приховують їх власники та працівники, відбивається певна інерційність в настроях і навичках представників мас-медіа. Їх професійне виховання і довголітня практика як «колективних пропагандистів і агітаторів» не можуть не проявлятися у поточній роботі. Це, з одного боку, з точки зору принципу свободи слова, як би негативне явище, а з іншого, – у разі активізації співпраці правоохоронних органів з пресою, стане у нагоді, включаючи протидію злочинності.

Більше того, очевидно, що переважна більшість журналістів, керівників ЗМІ, а також найбільш авторитетних коментаторів не в змозі різко перебудуватися і змінити свої звички і умонастрої. Для цього, як відомо, необхідна зміна поколінь. Поки ж ситуація така, що працівники ЗМІ, хоча вони протягом певного періоду і користувалися обстановкою повної свободи, в основній масі безапеляційно сприймають вказівки або рекомендації від владних структур та власників. Що ж стосується їх вміння розгорнути широкі пропагандистські кампанії, включаючи антикримінальні, то це в наші дні навряд чи можна поставити під сумнів.

Крім того, не можна скидати з рахунків, що в силу певного збігу обставин і з різних причин українські журналісти знаходяться на фінансовому та інформаційному голодному пайку. Про це свідчать їх виступи, а також дані вже згаданого опитування.

Таким чином, сама по собі активізація співпраці органів правопорядку із засобами масової інформації, у тому числі у сфері протидії злочинності, не може не викликати сприятливої реакції серед журналістів. Саме в такому разі тактика протидії злочинності, заснована на співпраці із засобами масової інформації, буде по-справжньому ефективною і цілеспрямованою.